

Filmová věda se prezentuje

(Konference Česká a slovenská kinematografie 60. let)

Po řadě akcí starších, zavedenějších a rozvinutějších uměnověd, v nichž se pokoušely osvětlit některé stránky procesů, které v uplynulých padesáti letech probíhaly v jejich oboru a v jimi zkoumané oblasti umění, vystoupili nyní se svou i filmoví vědci, historici a kritici. Promluvili o tvorbě a dění v české a slovenské kinematografii 60. let. Iniciátorem a organizátorem konference na toto neobyčejně náročné a nadmíru vhodné téma, konané v Klubu novinářů v Praze 19. a 20. března t.r., byl Český filmový ústav. Proběhla tedy v době, kdy ještě nebylo vyřčeno rozhodné slovo o financování českého filmu v r. 1991. Zaplněný velký sál novinářského klubu však vydržel – bez jakékoliv deprese a bez obvyklého postupně ochabujícího zájmu – vyposlechnout během dvou krajně nabitých dnů celou třicítku pečlivě připravených a čtených referátů. (Naslouchalo se jim s napětím a soustředěním o to větším, že akustický potenciál sálu, zvukové aparatury a mnoha řečníků měl značné slabiny. Ty však byly – spolu s manky času na diskusi a s jistou mírou nepohotovosti k debatování – promínutelné, neboť byly náležitě kompenzovány myšlenkovou a informační bohatostí přednášených sdělení.)

O konferenci se dá říci zkrátka bez jakéhokoliv nadržování, že se velmi, a možná pro někoho nečekaně, povedla. Vždyť pro dosažení optima podmínek pro soustavnou

heuristickou práci v oblasti kinematografie, metodologicky a technicky velmi obtížnou, je zapotřebí udělat ještě hodně kroků.

Dramaturgie programu měla šťastnou ruku, když artikulovala a kloubila různorodé texty, jistě spíše nabídnuté než vyžádané podle předepsané osnovy, do rytmizovaného sledu. Jednání konference bylo cenné právě pluralitou přístupů a pohledů, širokým záběrem a pestrostí zpracovaných témat. Bylo tím samozřejmě roztržštěné, ale zároveň se mohlo projevit to, o co v současné fázi nejvíce jde: že filmoví teoretici a historici, spolu s těmi filmovými kritiky, pro něž není teorie přítěží, ale zdrojem inspirace, jsou schopni a ochotni brát na sebe nelehké úkoly a řešit je kvalitně a s elánem. O této ochotě svědčí i zdánlivě jen organizační moment: kromě jediného nebyl odvolán žádný z přihlášených příspěvků.

K úspěšnému vyznění konference přispělo, že – vedle nezbytných pohledů historiografických (*Zdeněk Smejkal, Zdeněk Štábla*) – bylo její „historické“ téma viděno v souvislosti s dnešní situací ve filmu a ve společnosti, že se podle části titulu zvláště zdařilého referátu *Jiřího Cieslara*, reflektovala „minulost v přítomném prožitku“. Při pronikavých proměnách nástrojů historické vědy, na které explicitně upozorňoval *Jiří Rak* ve své výzvě k „hledání nového

vztahu k národní minulosti“, stojí před filmovými historiky hodně práce. Vlastně podobným směrem šly a jistě účinně zapůsobily i rozvahy *Stanislavy Prádné* nad českou filmovou kritikou 60. let a *Galiny Kopaněvové* nad problémy kontinuity „nové vlny“.

Dalším kladným rysem konference byla přítomnost početné skupiny slovenských badatelů a kritiků. *Martin Šmatlák* kvalifikovaně odpověděl na vlastní sugestivní otázku: Slovenské televizní filmy 60. rokov – alternativna „nová vlna“? Metodologicky byly zajímavé příspěvky o vývoji slovenské kinematografie 60. let zaměřené k problematice literárních impulsů (*Jelena Paštěková*), „životného sveta“ (*Jana Žilčayová*), „obrazu mestského spôsobu života“ (*Andrej Obuch*), Alaina Robbe-Grilleta (*Jozef Macko*).

Úspěšnost korpusu filmů naší „nové vlny“, vzhlas, kterého se dočkali někteří filmaři i ženského rodu, motivovalo i k analytickým vystoupením teoretickým (*Jan Svoboda* o filmologicky a *Jana Hádková* o sociálně antropologicky zaměřené analýze filmu), estetickým (*Stanislav Ulver* o stylu Jana Švankmajera), literárněvědním (*Marie Mravcová*, *Vlasta Jančová*), sociologickým (*Ivo Pondělníček* a *Karel Morava* o hledišti) naznačujícím nikdy nekončící interpretovatelnost jednoho žánru (*Pavel Taussig* o komedii), jednoho autora (*Michal Bregant* o „světě“ Věry Chytilové, Petr Pavlovský o taxonu katarze u M. Formana, *Ivan Sviták* o Juráčkovi), jednoho motivu (*Jan Bernard* o lese), jednoho filmu (*František Bráblík* o Herzově *Spalovači mrtvol*).

Dobovým politickým a ideologickým kontextem 60. let se samozřejmě nejvíce a se zvláštní pozorností zabýval referát *Antonína Navrátila* o dokumentárních filmech a *Jana Jaroše* o cenzuře. O projekci

tohoto kontextu do volby a zpracování námětů, o politických a protiuměleckých zásadách do výrobních procesů, se spolu s otázkou, jak bylo možné v době tak pro radné vytvořit vrcholná filmová díla, nejvíce diskutovalo. Nejčastějším a nejživějším diskutérem byl režisér *Elmar Klos*, který vyslovoval své názory se svědeckou autenticitou a s přemýšlivým nadhledem.

Konference poodkryla aktivním účastníkům i posluchačům, mezi nimiž bylo i dost studentů, „úkoly, které čekají“. Některé stránky jejich možností a složitosti dobře ilustroval *Milanem Hanušem* přednesený návrh projektu o zkoumání „tvaru historické existenciální zkušenosti v českém filmu 60. let“. Lze věřit, že se konfrontací pohledů, ano i samotným faktem zveřejnění výsledků vlastního tázání před pozorným fórem, zpevnilo odhodlání jít dál. Filmová teorie ve světě nestagnuje. Právě naopak, velmi se rozvíjí ve stále intenzivnější a sofistikovanější spolupráci s různými humanitními a sociálními vědami. *Ivan Klimeš* ve svém vstupu do teorie hry pootevřel výhled k tematikám, kterých jsme se zatím dotkli málo a jejichž řešení předpokládá formulování kritérií, opírajících se o solidní metodologickou základnu.

Postesknul-li si ředitel Českého filmového ústavu *Jaroslav Boček* v závěrečném slově, že se na kinematografii jako na sociální instituci skoro nedostalo, je mu třeba přát, aby se na příští konferenci hovořilo třeba jen o tomto tématu a aby to byla jeho instituce, která ji spolu s dalšími partnery bude moci organizovat.

Je třeba dodávat, že mu dále přejeme, aby se mu podařilo vydat o konferenci *Česká a slovenská kinematografie 60. let* co nejdříve pěknou publikaci?

Přemysl Maydl